

„Historia kina w Popielawach” reż. Jan Jakub Kolski

Opracowanie Karol Jachymek

I. PODSTAWOWE TECHNIKI NAUCZANIA

STOPKLATKA	
Wskazówki dla nauczyciela Pokaż uczniom/uczennicom kadr, na którym widać Józefa Andryszka I stojącego z głową obróconą w prawo w chłopskiej izbie (ok. 27.20).	Pytania do uczniów <ul style="list-style-type: none">• Co uczniom/uczennicom przypomina kompozycja kadru? W jaki sposób został on zbudowany? Jakie skojarzenia wywołuje? Czy nawiązuje do innych znanych im tekstów kultury? <p>PODPOWIEDŹ: Kadr nawiązuje m.in. do malarstwa modernistycznego i obrazów Włodzimierza Tetmajera.</p> <ul style="list-style-type: none">• Czy w filmie „Historia kina w Popielawach” uczniom/uczennicom udało się dostrzec inne inspiracje malarskie? Co powiedzą na temat malarskości całego utworu? <p>PODPOWIEDŹ: Jako kontekst i swego rodzaju uzupełnienie do zadawanych pytań możesz wykorzystać również scenariusz <i>Korelacja sztuki malarskiej i filmowej na przykładzie filmu Jana Jakuba Kolskiego „Historia kina w Popielawach”</i> autorstwa Ildy Łotockiej-Huelle, który został zamieszczony na stronie Filmoteki Szkolnej.</p>
DŹWIĘK I OBRAZ	
Wskazówki dla nauczyciela Włącz uczniom/uczennicom początkowy fragment ścieżki dźwiękowej (od planszy tytułowej do ok. 5.00).	Pytania do uczniów <ul style="list-style-type: none">• Czym jest ścieżka dźwiękowa? Jakie elementy ją budują? Jaką funkcję pełni w procesie rozumienia filmu? Czego możemy się dzięki niej dowiedzieć?• Jakie dźwięki i odgłosy wykorzystane zostały w odsłuchanym przed chwilą fragmencie ścieżki dźwiękowej? Jaką rolę odgrywają w niej dźwięki natury? Co mówi ona na temat miejsca akcji i wizji świata przedstawionego? Jaki nastrój buduje?
CZOŁÓWKA I TYŁÓWKA	
Wskazówki dla nauczyciela Wyświetl uczniom/uczennicom sam początek filmu (do planszy tytułowej).	Pytania do uczniów <ul style="list-style-type: none">• W jaki sposób sekwencja otwierająca wprowadza nas w problematykę filmu? Co dzięki niej wiemy? Jakie zabiegi artystyczne zostały w niej

wykorzystane? Czy pojawiają się w niej również wątki autotematyczne? Do czego służą one w kompozycji utworu? Co nam podpowiadają? Dlaczego na ekranie widzimy ekipę filmową? Kto wchodzi w jej skład? O czym w związku z tym może opowiadać film „Historia kina w Popielawach”? Jaka będzie jego tematyka? Co przypomina wykorzystany w tym fragmencie sposób realizacji zdjęć? Jakie skojarzenia wywołuje? Czy nawiązuje do innych tekstów kultury?

PODPOWIEDŹ: Zdjęcia wykorzystane w tym fragmencie przypominają filmy z okresu wczesnego kina, na przykład zrealizowane przez braci Lumière.

- Czym jest ekspozycja filmu? Których bohaterów i które bohaterki poznajemy już na samym początku filmu? Kim są te osoby? Co na ich temat wiemy? Czy na podstawie obejrzanego fragmentu jesteśmy już w stanie wydedukować, jaką rolę będą oni/one pełnić w konstrukcji utworu?

UJĘCIE

Wskazówki dla nauczyciela

Wyświetl uczniom/uczennicom scenę rozmowy Józefa Andryszka I ze św. Rochem dotyczącą genezy powstania maszyny filmowej (1:03:46–1:05:04).

Wyświetl uczniom/uczennicom scenę wędrówki Józefa Andryszka V, który wyszedł na spotkanie Chanutki V (ok. 1.27 – do samego końca filmu).

Pytania do uczniów

- Czego ta scena jest metaforą? W jaki sposób można ją interpretować? Jakie wątki się w niej przeplatają? Co mówi ona na temat miłości do kina? Z jakiego nadania według twórców filmu powstało kino i maszyna filmowa?

PODPOWIEDŹ: Z boskiego - rozwiązanie problemu Józefa Andryszka I podpowiedział mu wszak św. Roch, ale też z naturalnego – do stworzenia kliszy potrzebne były bowiem zwierzęce pęcherze.

- Co uczniowie/uczennice sądzą o takim pomysle? W jaki sposób go rozumieją? Z jakiego porządku jest dla nich kino? W jaki sposób o nim myślą? Czy bywa dla nich magiczne?

PODPOWIEDŹ: Jako kontekst i swego rodzaju uzupełnienie do zadawanych pytań możesz wykorzystać również scenę do analizy wraz z opisem umieszczoną na stronie [Filmoteki Szkolnej](#), dotyczącą one bowiem bardzo podobnej problematyki.

- O czym opowiada obejrzany fragment? W jaki sposób można go zinterpretować? Jakie porządki, rzeczywistości i czasy się w nim mieszają? Czym jest zjawisko intertekstualności? Do jakich innych tekstów kultury nawiązuje w tym frag-

mencie Jan Jakub Kolski?

PODPowiedź: Do wczesnych filmów braci Lumière – m.in. do „Wjazdu pociągu na stację w La Ciotat” i „Wyjście robotników z fabryki Lumière w Lyonie”.

- Czy pojawiają się w nim autentyczne postacie historyczne? Czy rzeczywiście historia powstania kinematografu wyglądała w taki właśnie sposób? Do czego w filmie posłużył ten zabieg artystyczny?
- Dlaczego twórcy „Historii kina w Popielawach” zdecydowali się na przeplatanie ze sobą w filmie wątków autentycznych i fikcyjnych? Co uczniowie/uczennice sądzą o tym pomysle?

TRANSFORMACJE RODZAJOWE

Wskazówki dla nauczyciela

Włącz uczniom/uczennicom dowolny fragment ścieżki dźwiękowej, w którym słychać powracający motyw muzyczny, dźwięki natury i inne odgłosy.

Pytania do uczniów

- Poproś uczniów/uczennice o to, aby na podstawie odsłuchanego fragmentu przygotowali/ły własną kompozycję malarską. Kompozycja nie musi przedstawiać żadnych konkretnych kształtów czy wizerunków. Powinna składać się z samych plam przenikających się wzajemnie barw, wykonanych na przykład z pomocą akwareli lub farb plakatowych. Jaką kolorystykę miałyby ta kompozycja? W jaki sposób poszczególne barwy wzajemnie by się przeplatały?
- Czy zdaniem uczniów/uczennic łatwo jest zapisać usłyszane dźwięki z pomocą plam i kolorów? Co mówi to na temat samego filmu? Jaki jest jego pejzaż dźwiękowy? Czy buduje on wrażenie swego rodzaju poetyckości?

II. KLUCZOWE PYTANIA

PRACA KAMERY

- „Historia kina w Popielawach” to film autotematyczny, mówiący również o istocie samego medium. Czy w filmie dostrzec można zatem sceny, w których ujawniona została obecność kamery? Przy pomocy jakich środków i zabiegów artystycznych zostały one skonstruowane? Jaką funkcję one pełnią? W jaki sposób ujawniona obecność kamery koresponduje z głównym przesłaniem obejrzanego filmu?

KOLORYSTYKA

- Jaka jest paleta barw wykorzystanych w filmie „Historia kina w Popielawach”? Jaka jest jego kolorystyka? Jakie skojarzenia wywołuje? Czy w jakimś stopniu wzmacnia ona wrażenie oniryczności i (nie)realności świata przedstawionego? Czy uczniom/uczennicom udało się dostrzec w filmie różne nawiązania malarskie? W jaki sposób owa malarskość filmu wpływa na jego odbiór? Jak oddziałuje na widzów/widzki?

POSTACI

- W jaki sposób w filmie nazywani są bohaterowie wywodzący się z rodu Józefa Andryszka I? Dlaczego noszą takie same imiona, a nadawane są im tylko kolejne numery? Co mówi to na temat wizji świata przedstawionego? Czy w jakimś stopniu decyzja ta jest również zbieżna z koncepcją czasu charakterystyczną dla obejrzanego filmu? Czy w którymś momencie drogi tych bohaterów wzajemnie się przecinają? Co wówczas następuje? W jaki sposób kończy się film?

NARRACJA

- Kto jest narratorem filmu „Historia kina w Popielawach”? Jaki rodzaj narracji został w wykorzystany w obejrzanym utworze? Czy poszczególne wydarzenia zostały ukazane w nim w sposób chronologiczny? Jaką rolę odgrywają w omawianym filmie retrospekcje? W jaki sposób na logikę prowadzonej narracji wpływa pamięć i charakterystyczne dla niej procesy? Jakie zniekształcenia to powoduje? Jakie funkcje pełnią w konstrukcji świata przedstawionego wspomnienia? Co można było osiągnąć dzięki temu zabiegowi artystycznemu? W jaki sposób płynie w tym filmie czas? Czy jest to czas linearny? Czy może powracający? W pewnym sensie kołowy?

MIEJSCE AKCJI

- Gdzie rozgrywa się akcja filmu? Czy Popielawy istnieją naprawdę? Gdzie leżą? Czym charakteryzuje się ich filmowa wizja? Jaki obraz tego miejsca został przedstawiony w filmie? Jakie emocje i odczucia w nas budzi?
- Świat przedstawiony w filmach Jana Jakuba Kolskiego często określa się mianem Jańciolandu. Co może oznaczać to określenie? Jakie skojarzenia wywołuje?

PODPOWIEDŹ: Problematyką Jańciolandu w swoich badaniach zajmuje się m.in. [prof. Grażyna Stachówna](#).

MUZYKA I DŹWIĘK

- W filmie „Historia kina w Popielawach” cyklicznie powtarza się charakterystyczny motyw muzyczny autorstwa Zygmunta Koniecznego. Jaka jest jego rola w konstrukcji filmu? Jakie znaczenia ze sobą niesie? Co mówi na temat świata przedstawionego? Czego na jego podstawie można się dowiedzieć o głównej problematyce utworu?

PODPOWIEDŹ: motyw muzyczny powracający w filmie w pewnym stopniu przypomina wręcz muzykę jarmarczną, być może nawet katarynkową, co stanowi oczywiście kolejne nostalgiczne nawiązanie do okresu wczesnego kina.

MOTYWY

- Czym jest autotematyzm? Na czym polega to zjawisko? Czy w „Historii kina w Popielawach” pojawiają się tego rodzaju wątki? Do czego służą one w konstrukcji filmu? Jakie znaczenia ze sobą niosą? W jaki sposób można je interpretować? Czy uczniom/uczennicom przychodzą do głowy przykłady innych filmów i tekstów kultury, w których również zostały wykorzystane wątki autotematyczne.

PODPOWIEDŹ: Ciekawym kontekstem może być tutaj wiersz „Ars Poetica” Czesława Miłosza lub twórczość Witolda Gombrowicza.

- Czego symbolem jest w filmie kino? Jakie znaczenia ze sobą niesie? Jaką rolę odgrywa kino w życiu głównych bohaterów? Co pozwala im przeżyć? Co przepracować? Co w świecie przedstawionym staje się możliwe dzięki filmom? Co mogą one przewyciężyć? Jaką mają siłę i na co wpływają? Czy są one w jakimś stopniu związane z pamięcią i pamiętaniem? Czy potrafią ożywiać i budować wspomnienia?

KOMPOZYCJA (MISE-EN-SCENE)

- Akcja filmu „Historia kina w Popielawach” rozgrywa się w kilku planach czasowych, które wzajemnie się przeplatają. Jaką rolę w rozumieniu poszczególnych wątków filmu odgrywa scenografia? Co dzięki niej wiemy? Jaka jest jej funkcja? Czy jest ona zgodna z realiami historycznymi? Czy może również, podobnie jak inne płaszczyzny filmu, w pewnym sensie twórczo je przetwarza? Czy łączy ona w sobie elementy realne i fantastyczne?

MONTAŻ

- W filmie „Historia kina w Popielawach” nieustannie przeplatają się ze sobą różne porządki i plany czasowe. Jaka jest rola montażu w tym procesie? Jaką wizję świata przedstawionego można było dzięki niemu osiągnąć? W jaki sposób wykorzystane techniki montażowe ją porządkują? Dlaczego zdaniem uczniów/uczennic twórcy filmu zdecydowali się na ten zabieg artystyczny? W jaki sposób można go rozumieć i interpretować?

III. POMYSŁY NA ĆWICZENIA

PISANIE I CZYTANIE

- Czym jest realizm magiczny? W nawiązaniu do filmu „Historia kina w Popielawach” i innych tekstów kultury stwórz krótką wypowiedź pisemną, w której zastanowisz się nad najważniejszymi cechami tego nurtu.

PODPOWIEDŹ: Znakomitym kontekstem są tutaj m.in. powieści „Sto lat samotności” Gabriela Garcíi Márqueza i „Prawiek i inne czasy” Olgi Tokarczuk.

- Nawiązując do „Sklepów cynamonowych” Brunona Schulza zastanów się nad konstrukcją świata przedstawionego w obydwu tych utworach. W jaki sposób mówią one o powrocie do czasów dzieciństwa? Jaką rolę odgrywają w nich procesy pamięci? W jaki sposób płynie w nich czas?

PODPOWIEDŹ: Ciekawym kontekstem mogą być tutaj inne utwory traktujące o podobnej problematyce, jak na przykład „Dolina Issy” Czesława Miłosza, której filmową adaptację w reżyserii Tadeusza Konwickiego można znaleźć w pakiecie Filmoteki Szkolnej.

SŁUCHANIE I MÓWIENIE

- „Historia kina w Popielawach” to film o pamięci, o snuciu wspomnień, o opowiadaniu historii. Stwórz swoją własną nostalgiczną opowieść na temat krainy Twojego dzieciństwa – miejsca, do którego na pewno chciałbyś/łabyś wrócić. W czasie tworzenia opowieści wspomóż się prostymi technikami storytellingowymi, sięgając na przykład po karty Dixit lub ikony do storytellingu.
- W świecie „Historii kina w Popielawach” ważne jest też słuchanie. Słuchanie wspomnień innych. Słuchanie cudzych opowieści. Postaraj się zatem przeprowadzić wywiad za znanymi Ci starszymi osobami, mogą być to na przykład Twoi dziadkowie lub Twoi sąsiedzi, podczas którego zapytasz ich o ich młodość i czasy dzieciństwa. Na podstawie zebranego w ten sposób i nagranych przez Ciebie na dyktafon materiału przygotuj następnie krótki reportaż lub podcast.

ĆWICZENIA PRAKTYCZNE

- Z wykorzystaniem aplikacji Stop Motion Studio lub PicPac stwórz krótką animację poklatkową inspirowaną filmem „Historia kina w Popielawach”. Postaraj się, żeby dotyczyła ona Twoich wspomnień z czasów dzieciństwa i, podobnie jak film Jana Jakuba Kolskiego, łączyła w sobie wątki realne i fantastyczne.
- W nawiązaniu do filmu „Historia kina w Popielawach” i wczesnych produkcji Józefa Andryszka I stwórz własny GIF inspirowany poszczególnymi fazami ruchu. Możesz wykorzystać w nim serię zdjęć przedstawiających Ciebie lub stworzyć lalkę, którą następnie w ten sposób zaanimujesz. Do stworzenia GIF-a wykorzystaj stronę imgflip.com lub inną wybraną przez Ciebie aplikację.

ZADANIA AKTYWIZUJĄCE

- Historia oficjalna skupia się zazwyczaj na wielkich wydarzeniach, postaciach i tematach, pomijając najczęściej to, co codzienne, intymne, lokalne czy prywatne. Razem ze swoją klasą lub szkołą stwórz projekt archiwum społecznego, w którym zbierzesz materiały dotyczące historii lokalnej Twojej miejscowości. Opowiedz w nim o codzienności jej mieszkańców, ich wspomnieniach, sferze prywatnej etc. W ten sposób najłatwiej przecież zbudować poczucie wspólnoty i lokalnej więzi.

PODPOWIEDŹ: Inspiracją może być tutaj projekt „[Album Rodzin Mińskich](#)” realizowany z okazji 600-lecie nadania Mińskowi Mazowieckiemu praw miejskich.

Filmoteka Szkolna

KSZTAŁCENIE WIELOKIERUNKOWE

- W nawiązaniu do filmu „Historia kina w Popielawach” porozmawiaj ze swoimi uczniami/uczennicami na temat historii lokalnych. Czy w Waszych miejscowościach funkcjonują podobne, niekiedy dziwne i zaskakujące, opowieści na temat zdarzeń, które wydarzyły się w przeszłości? Czy znane są Wam jakieś legendy (miejskie) dotyczące Waszej okolicy. Wspólnie postarajcie się je w jakiś sposób przechować (np. tworząc na przykład do tego celu prostą stronę internetową lub profil w mediach społecznościowych).

Wykorzystano format analiz filmoznawczych przygotowany na podstawie opracowań British Film Institute.

Organizatorzy:

